

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

Інститут математики, економіки і механіки

Кафедра соціальної і прикладної психології

Дипломна робота

бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: «СХИЛЬНІСТЬ ДО МАНІПУЛЯЦІЇ У СПІЛКУВАННІ СЕРЕД МОЛОДІ»

**« SUSCEPTIBILITY TO MANIPULATION IN COMMUNICATION AMONG
YOUNG PEOPLE»**

Виконала студентка 4 курсу денної форми навчання
напряму підготовки **6.030102** - «Психологія»

Меняйлової Марії Ігорівни

Керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри
соціальної і прикладної психології,

Білова Маргарита Едуардівна

Рецензент: доктор психологічних наук, професор кафедри
диференціальної і спеціальної психології,

Родіна Наталія Володимирівна

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ДЕК № ____

Протокол засідання кафедри

протокол № __ від __.__.20__ р.

№ __ від __.__.20__ р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ДЕК

_____ Подшивалкіна В.І

_____ Родіна Н.В.

(підпис)

(підпис)

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СПІЛКУВАННЯ ЯК ФОРМА МІЖСОБИСТІСНИХ ВЗАЕМОДІЙ.....	6
1.1. Спілкування як психологічний феномен	6
1.2. Специфіка міжособистісного спілкування.....	13
1.3. Маніпуляція як феномен спілкування.....	20
Висновки до першого розділу:	30
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МАНІПУЛЯЦІЇ У СПІЛКУВАННІ ЛЮДЕЙ МОЛОДОГО ВІКУ.....	32
2.1. Методи та база дослідження	32
2.2. Результати дослідження маніпуляції у спілкуванні.....	41
2.3. Кореляційний аналіз показників	45
Висновки до другого розділу:	48
ВИСНОВКИ.....	49
Список використаної літератури.....	50

ВСТУП

Актуальність даної теми полягає у тому, що кожна людина, яка вступає у міжособистісну взаємодію, свідомо чи несвідомо, використовує маніпуляції для досягнення своєї мети.

Колишні цінності багато в чому втратили своє значення, і суспільство виявилось не в змозі миттєво запропонувати натомість їм нові. Таким чином, кожен індивід виявився в ситуації особистісного вибору і необхідності вироблення свого ставлення до подій, соціальних змін, а також способів взаємодії з іншими людьми. Ці зміни сприяли загостренню міжособистісних відносин і зростання уваги до проблем маніпуляції, використання маніпулятивних прийомів і різних способів протидії іншим суб'єктам[48].

Незважаючи на надзвичайно широке поширення маніпуляції в сучасному житті і, як наслідок, величезний інтерес до питань, пов'язаних з її проявом, спонукальними мотивами, механізмами і засобами здійснення, ця широка сфера людських взаємин залишається багато в чому неясною, і, найголовніше, практично не піддається виміру.

У зв'язку з цим досить актуальним є вивчення тенденції маніпулювати іншими з точки зору ступеня вираженості макіавеллістичності особистості або рівня макіавеллізму. Вимірювання рівня макіавеллізму дозволяє визначити ступінь готовності однієї людини з вираженими макіавеллівськими схильностями використовувати і експлуатувати іншого з низьким рівнем макіавеллізму, готового за цілою низкою особистісних характеристик підкоритися і бути експлуатованим[39].

Хоча макіавеллізм і вивчається вже кілька десятиліть, існують тільки уривчасті і, внаслідок цього, неясні дані про його вікову динаміку. Крім того, в більшості опублікованих до теперішнього часу робіт не вказується біологічна стать і переважна гендерна самоідентифікація досліджуваних.

Таким чином, склалася до теперішнього часу традиція ігнорування або

тільки часткового обліку перерахованих вище параметрів (віку, статі та гендеру) призвела до істотних протиріч і прогалин в результатах різних дослідників. Тому досить актуальним є проведення комплексного дослідження з метою простежити зміну ступеня вираженості макіавеллівської спрямованості, як прояву емоційно-відчуженого, цинічного, що експлуатує відносини людини до оточуючих на всьому життєвому шляху, дорослої людини.

Питаннями, пов'язаними з макіавеллізмом особистості займаються такі відомі психологи, як Биков С.В, Вихман О.О., Доценко Е. Л., Знаков В.В., Капцов О. В., Русліна А.О. та інші.

Мета роботи – виявити особливості маніпулювання у спілкуванні молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичну літературу з проблематики дослідження.
2. Підібрати відповідний інструментарій для проведення емпіричного дослідження.
3. Провести психологічне дослідження особливості маніпулювання у спілкуванні молоді.
4. Виявити взаємозв'язки між типом темпераменту, стратегію поведінки в конфліктній ситуації, характеристиками особистості та рівнем макіавеллізму особистості.

Об'єкт – психологічні особливості міжособистісних взаємодій.

Предмет – особливості маніпулювання у молодому віці.

Методи дослідження: тестування та подальша математична обробка результатів.

Опис вибірки – було протестовано 50 осіб, серед яких 25 дівчат и 25 хлопців, віком від 20 до 23 років.

База проведення дослідження: Одеській національний університет

ім.І.І.Мечникова.

Структура роботи: робота складеться з двох розділів, шести таблиць та 48 літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши літературу ми можемо сказати, що спілкування – неодмінний елемент людського життя. Спілкування пронизує наше життя на багатьох різних рівнях (мотиваційному, біологічному, соціальному, діяльністному, тощо). Для деяких людей спілкування, із засобу, стає саме метою. Для задоволення потреби у спілкуванні використовуються такі функції як: амотивна, спонукальна, інформаційна, тощо).

Маніпуляція – це приховане спонукання іншої людини до дії, яку адресат маніпуляції стає вважати за своє власне рішення. Макіавеллізм – це експлуататорська установка по відношенню до інших, для досягнення своїх цілей.

2. Для проведення дослідженнями були підібрані такі тести: методика багатofакторного дослідження особистості Кеттелла, особистісний опитувальник Айзенка (MPI), методика діагностики домінуючої стратегії психологічного захисту в спілкуванні В.В.Бойко, методика вимірювання рівня макіавеллізму особистості. Емпіричне дослідження було проведено, на базі ОНУ ім.І.І. Мечникова, серед студентів віком від 20 до 23 років.

3. В нашому дослідженні ми виявили статистичну значимість низького рівня макіавеллізму та високого рівня Товариськості (А) та Дипломатичності (N). Інші характеристики виявились статистично не значущими. Також кореляційний аналіз виявив залежність лише у випадку низького рівня макіавеллізму та Нормативності поведінки.

Список використаної літератури

1. Альошина І. В. Паблік Рілейшнз для менеджерів// Учбова допомога./І. В. Альошина - М.: ЕКМОС - 2002. – С.100
2. Астаф'єва Н. С. Інформаційно-політичні маніпуляції: ситуативні прояви/ Н. С. Астаф'єва // Вісник Самарського державного університету - Вип. 90, - 2011- С.4-10.
3. Биков С.В. Взаємозв'язок соціальних установок у студентів з рівнем макіавеллізму особистості/ С.В. Биков // Вісник Самарської гуманітарної академії. Серія: Психологія Вип. 1 (15) – 2014 - С.81-89.
4. Биков С.В. Макіавеллізм як механізм маніпуляції і психологічного захисту у студентів гуманітарних і технічних напрямків освіти/ С.В. Биков // Вісник Самарської гуманітарної академії – Серія «Психологія».- Вип.1 (17) - 2015 – С.71-82.
5. Богомаз С.А. Вивчення схильності до комунікативного маніпулювання в рамках типологічної концепції базисних психічних орієнтації/ С.А. Богомаз // Сибірський психологічний журнал – Вип. 20 - 2004 – С.76-80.
6. Бойко В.В. Методика діагностики домінуючої стратегії психологічного захисту в спілкуванні В.В.Бойко / В.В. Бойко // Практична психодіагностика. Методики і тести. Навчальний посібник. Ред. і упоряд. Райгородский Д.Я. – Самара - 2001. – С.281-287.
7. Братченко С.Л. Діагностика схильності до маніпулювання // методичний посібник для шкільних психологів/ С.Л. Братченко // Видавництво Львівського обласного інституту підвищення кваліфікації працівників освіти – 1997 – С.56-62.
8. Вихман А. А. Маніпулятивні якості, як фактор ціннісно-сміслового самовизначення особистості/ А. А. Вихман, І. Н. Нурлигаянов // Вісник Башкирського університету – Вип. 2 - том 14 - 2009 –С.654-657.

9. Вихман О.О. Брехливість як інформаційно-маніпулятивна активність/ О.О. Вихман // Вісник Забайкальського державного університету – Вип. 7. - 2010 – С.68-72.

10. Вихман О.О. Деякі особливості індивідуальності брехунів юнацького віку/ О.О. Вихман // Сибірський педагогічний журнал – Вип. 11.- 2010 – С.237-244.

11. Грибкова О.В. Взаємозв'язку вираженості макіавеллізму і соціального інтересу з різними видами агресії студентів гуманітарних спеціальностей/ О.В. Грибкова // Вісник Самарської гуманітарної академії. - Серія «Психологія» - Вип.1 - 2013 С.107-115.

12. Доценко Е. Л. Психологія маніпуляції: феномени, механізми і захист/ Е. Л. Доценко // М.: ЧеРо, Видавництво МДУ – 1997 – 344с.

13. Євтух Т. В. Взаємозв'язок когнітивних стилів і особистісних характеристик студентів/ Т. В. Євтух, Н. Н. Туришева // Міжнародний журнал прикладних і фундаментальних досліджень – Вип. 10-1 – 2013 – С.100-101.

14. Зелінський С.А. Маніпуляції масами і психоаналіз/ С.А. Зелінський // СПб.: Видавничо-Торговий Дім «СКІФІЯ» - 2008.

15. Знаков В.В. Макіавеллізм як феномен брехні/В.В. Знаков// Питання психології - 1999 – Вип. 6 – С.59-77.

16. Знаков В.В. Макіавеллізм, спілкування та міжособистісне спілкування / В.В. Знаков // СПб: Пітер- 2013.

17. Знаков В.В. Макіавеллізм: психологічна властивість особистості і методики його дослідження/ В.В. Знаков // Психологічний журнал - 2000, том 21 – Вип. 5 – С.16-22.

18. Знаков В.В. Методика вивчення макіавеллізма особистості - Посібник/ В.В. Знаков // Ярославль – 2001 – С.122-128.

19. Знаков В.В. Психологія розуміння : Проблеми та перспективи/ В.В. Знаков // Москва: «Інститут РАН» - 2005 – 447с.

20. Знаков В.В. Статеві, гендерні та особистісні відмінності в розумінні моральної дилеми/ В.В. Знаков // Психологічний журнал – 2004 – Вип. 1 – С.45-50.
21. Ільїн Є.П. Психологія спілкування і міжособистісних відносин/ Є.П. Ільїн // СПб .: Пітер -2009.
22. Ішков А.Д. Навчальна діяльність студента: психологічні чинники успішності/ А.Д. Ішков // М .: Видавництво АСВ – 2004 – 224с.
23. Калущка І.Н. Уявлення про макіавеллізм: різноманітність підходів та оцінок/ І.Н. Калущка, А.Н. Поддякова // Культурно-історична психологія. – 2007 – Вип.4. – С.78-89.
24. Каменська Е.Н. Психологічний аналіз схильності до маніпулювання у дітей дошкільного віку/ Е.Н. Каменська, Ю. В. Філатова// Збірники конференцій НДЦ Соціосфера – Вип.11 - 2013 – С.15-17.
25. Капустіна А. Н. Багатофакторна особистісна методика Р. Кеттелла/ А. Н. Капустіна // СПб .: Мова - 2001.
26. Капцов О. В. Психологічні чинники особистісних цінностей молоді/ О. В. Капцов // Вісник Самарської гуманітарної академії - Серія «Психологія» - Вип. 2 - 2008 – С.118-123.
27. Капцов О.В. Взаємозв'язок макіавеллізму та особистісних цінностей молодих менеджерів/ О.В. Капцов // Соціальна психологія сьогодні: наука і практика// СПбГУП - 2006.
28. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція свідомістю/ С.Г. Кара-Мурза//М .: "Алгоритм" - 2000 – 487с.
29. Катунін Д. Б. Макіавеллізм як психологічна проблема: історія питання/ Д. Б. Катунін, Л. В. Куліков // Вісник Санкт-Петербурзького університету - Серія 6 – «Політологія. Міжнародні відносини» - Вип.2 - 2006 – С.68-79.
30. Княгіна Е. М. Моральність як компонент суб'єктності особистості/ Е. М. Княгіна // Вчені записки Орловського державного

університету - Серія «Гуманітарні та соціальні науки» - Вип. 1 - 2013 – С.416-419.

31. Макаренко О.В. Особисті особливості студентів-психологів, схильних до маніпулювання іншими/ О.В. Макаренко, С. А. Богомаз// Вісник Томського державного університету – Вип. 286 – 2005 – С.105-109.

32. Мещеряков Б.Г. Макіавеллізм, брехня и правда в повсякденному житті людини/ Б.Г. Мещеряков, А.В. Некрасова // 2005 - №6 – С.87-95.

33. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. / Л.Е. Орбан-Лембрик //Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь – 2004 – 587с.

34. Почепцов Г. Г. Комунікативні технології ХХ століття/ Г. Г. Почепцов // Москва - Київ: "Рефл-бук" – 2000 – 352с.

35. Почепцов Г. Г. Психологічні війни/ Г. Г. Почепцов // Москва - Київ: "Рефл-бук" – 2000 – 528с.

36. Пую Ю. В. Витоки і генезис феномена маніпулювання/ Ю. В. Пую// Вісник Російського державного педагогічного університету ім. А.І. Герцена – Вип.72 - 2008 – С.15-25.

37. Рогов Є.І. Настільна книга практичного психолога в освіті: Навчальний посібник/ Є.І. Рогов// М.: ВЛАДОС – 1996 – 384с.

38. Русліна Г.О. Особистісні детермінанти розуміння ситуацій маніпуляції в спілкуванні/ Г.О. Русліна // Вісник Костромського державного університету ім. Н.А. Некрасова - Серія «Педагогіка. Психологія. Соціальна робота. Ювенологія. Соціокінетика» - Вип. 4 - том 13 - 2007 – С.124-129.

39. Свєрбіхіна А. Г. Особливості міжособистісних відносин у студентів з різним рівнем макіавеллізма/ А. Г. Свєрбіхіна // Психологія і педагогіка: методика та проблеми практичного застосування – Вип. 31 - 2013 – С.54-58.

40. Сергєєв А. А. Вплив статовікових, гендерних і професійних відмінностей на схильність до маніпулятивної поведінки/ А. А. Сергєєв //

Вісник Адигейського державного університету - Серія 3: «Педагогіка і психологія» - Вип. 4 (109) – 2012 – С.32-38.

41. Стрижов Є. Ю. Психологічний аналіз особистості шахряя з позицій концепції моральної надійності/ Є. Ю. Стрижов//Вісник Тамбовського університету - Серія «Гуманітарні науки» - Вип. 4 - 2008 – С.163-171.

42. Танасов Г. Г. Особистісна обумовленість поведінки суб'єкта в ситуації переговорів з партнерами рівного і більш високого статусу/ Г. Г. Танасов// Вісник Адигейського державного університету - Серія 3: «Педагогіка і психологія» - Вип. 1 – 2011.

43. Танасов Г. Г. Маніпулювання в стосунках жінки з чоловіком/ Г. Г. Танасов, О.А. Сисоєва // Вісник Адигейського державного університету - Серія 3 «Педагогіка і психологія» - Вип. 1 – 2011 .

44. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. / М. М. Філоненко — К.: Центр учбової літератури – 2008 – 224с.

45. Харріс Р. Психологія масових комунікацій/ Р. Харріс - СПб .: прайм ЕВРОЗНАК – 2003 – 320с.

46. Шиллер Г. Маніпулятори свідомістю / Г. Шиллер - Видавництво «Думка», 1980 – 287с.

47. Щеглова Е. А. Вплив стажу професійної діяльності на рівень макіавеллізм педагогів/ Е. А. Щеглова // Сибірський психологічний журнал – Вип. 33 – 2009 – С.42-44.

48. Щербовіч В.А. Дослідження впливу маніпулятивної спрямованості особистості в спілкуванні на її соціометричний статус в групі/ В.А. Щербовіч // Вісник Адигейського державного університету – Вип.4 - 2005 – С.199-200.